

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ PREZENTAREA RAPORTULUI ANUAL 2011

DATE STATISTICE GENERALE

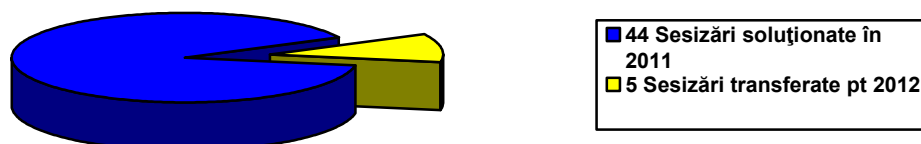
Sesizări aflate pe rol

Pe parcursul anului **2011** la Curtea Constituțională au fost depuse **39 de sesizări**. Alte **10 sesizări** au fost preluate din **2010**. Astfel, Curtea a avut pe rol pe parcursul anului 2011 un **total de 49 de sesizări**.

Sesizări soluționate

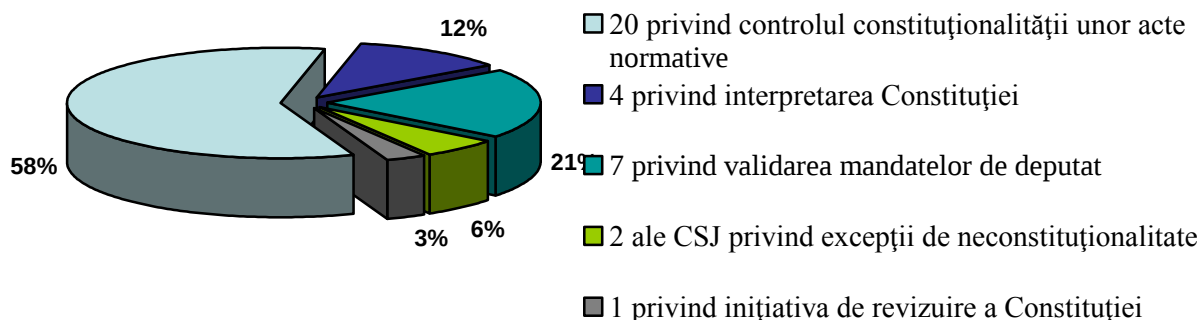
Din totalul de 49 de sesizări aflate pe rolul Curții în anul 2011, au fost **examine 44 sesizări**, 5 fiind transferate pentru anul 2012.

Precizare: Cele 5 sesizări transferate pentru anul 2012 nu constituie o restanță, deoarece Curtea se află în interiorul termenului de examinare a sesizărilor, care este de până la 6 luni. Pe parcursul anului 2011, Curtea nu a încălcat termenele de soluționare a sesizărilor. În același timp, se poate constata că numărul sesizărilor transferate pentru anul următor a scăzut cu 50% în comparație cu perioada precedentă de raportare.

Sesizările depuse și examinate în 2011

Din cele 39 de sesizări depuse în anul 2011, au fost soluționate 34, dintre care: 20 de sesizări pentru controlul constituționalității prevederilor unor acte normative, 4 sesizări privind interpretarea Constituției, 7 sesizări privind validarea mandatelor de deputat, 2 sesizări ale Curții Supreme de Justiție cu privire la excepția de neconstituționalitate, 1 sesizare privind inițiativa de revizuire a Constituției.

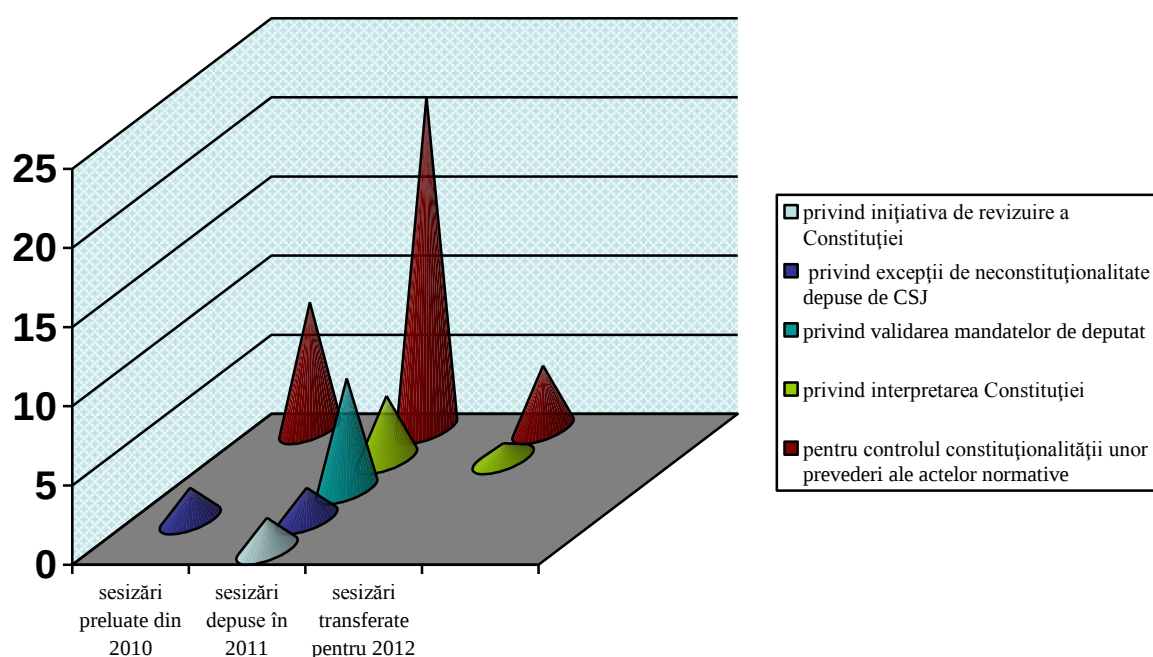

Prin urmare, **sesizările privind controlul constituționalității** actelor normative constituie peste **60%** din totalul sesizărilor examinate de Curte.

Sesizările depuse în 2011 și cele preluate din 2010

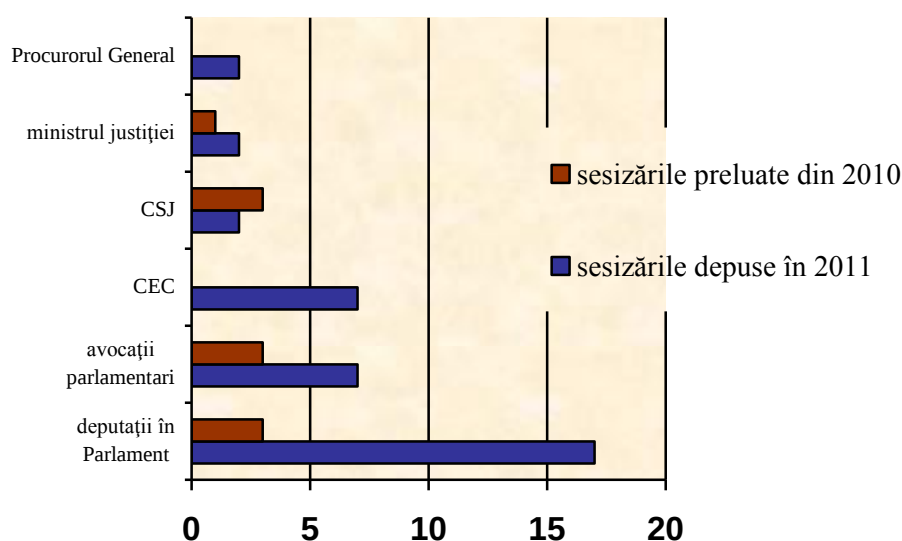
De asemenea, după cum s-a menționat, la acestea se adaugă cele 10 sesizări preluate din 2010, dintre care 8 sesizări pentru controlul constituționalității unor prevederi ale actelor normative și 2 sesizări ale Curții Supreme de Justiție privind excepții de neconstituționalitate.

4 sesizări privind controlul constituționalității actelor normative și o sesizare privind interpretarea Constituției au fost transferate pentru anul 2012.

Subiecții care au sesizat Curtea în 2011

În 2011, cel mai mare număr de sesizări au fost semnate de deputați în Parlament – 17 (la care se adaugă 3 preluate din 2010); avocați parlamentari – 7 sesizări în 2011 și 3 preluate din 2010; CEC – 7 sesizări; Curtea Supremă de Justiție – 2 sesizări în 2011 și 3 sesizări preluate din 2010; ministrul justiției – 2 sesizări, 1 fiind preluată din 2010; Procurorul General – 2 sesizări.

Astfel, peste 40% din sesizările depuse la Curtea Constituțională provin de la deputații în Parlament. Din numărul sesizărilor depuse la Curtea Constituțională în anul 2011, 14 sesizări au fost semnate de deputați din fracțiunea PCRM (ce constituie 32%), dintre care Curtea s-a pronunțat în fond cu privire la normele contestate prin 9 sesizări (64%), 5 sesizări au fost restituite. Dintre cele 9 sesizări Curtea a dat câștig de cauză autorilor a 5 sesizări (56%).

În aceeași perioadă, deputații din fracțiunile partidelor alianței de guvernare (PLDM, PL, PD) au depus 4 sesizări (9% din numărul sesizărilor depuse în total la Curte), toate fiind examinate în fond, autorii a 2 sesizări au avut câștig de cauză (50%).

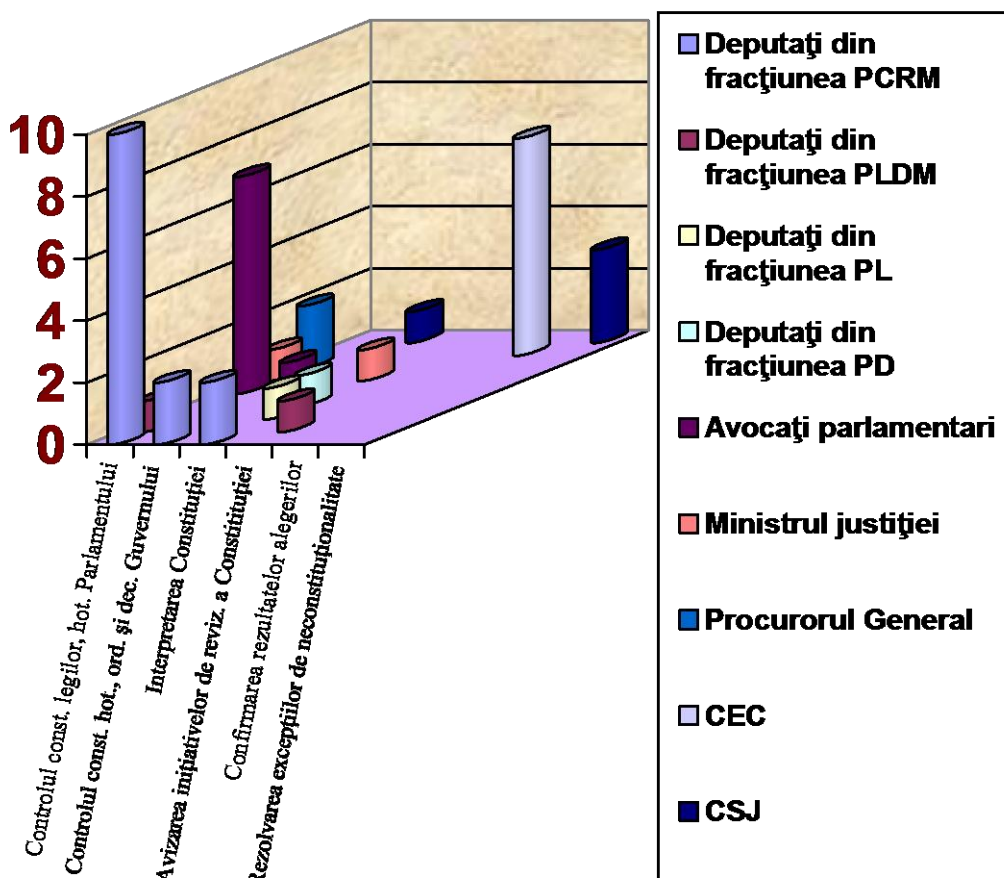
Avocații parlamentari au prezentat 8 sesizări (22% din numărul total al sesizărilor depuse), Curtea s-a pronunțat în fond în 5 cazuri, 3 sesizări fiind restituite.

Ministrul justiției a adresat Curții 2 sesizări (5% din numărul sesizărilor), ambele au fost examinate în fond și în parte satisfăcute.

Procurorul General a depus 2 sesizări (5% din numărul sesizărilor), una fiind restituită și alta respinsă.

CEC a semnat 7 sesizări privind validarea mandatelor de deputat (16% din numărul sesizărilor), care au fost examinate de Curte.

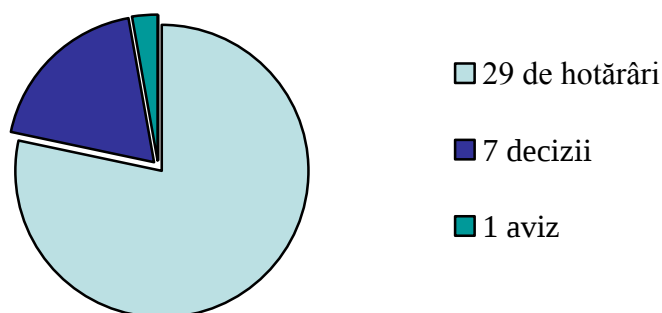
CSJ a înaintat 5 sesizări (11% din numărul sesizărilor): într-o sesizare prevederile contestate au fost declarate neconstituționale, în 2 sesizări prevederile au fost recunoscute constituționale, cu privire la o sesizare procesul a fost sistat și o sesizare a fost restituită.

Actele pronunțate de Curte

Precizare: În cazul soluționării în fond a sesizării Curtea Constituțională pronunță o hotărâre sau emite un aviz. În cazul nesoluționării în fond a sesizării se pronunță o decizie, care se întocmește ca act separat ori se consemnează în procesul-verbal.

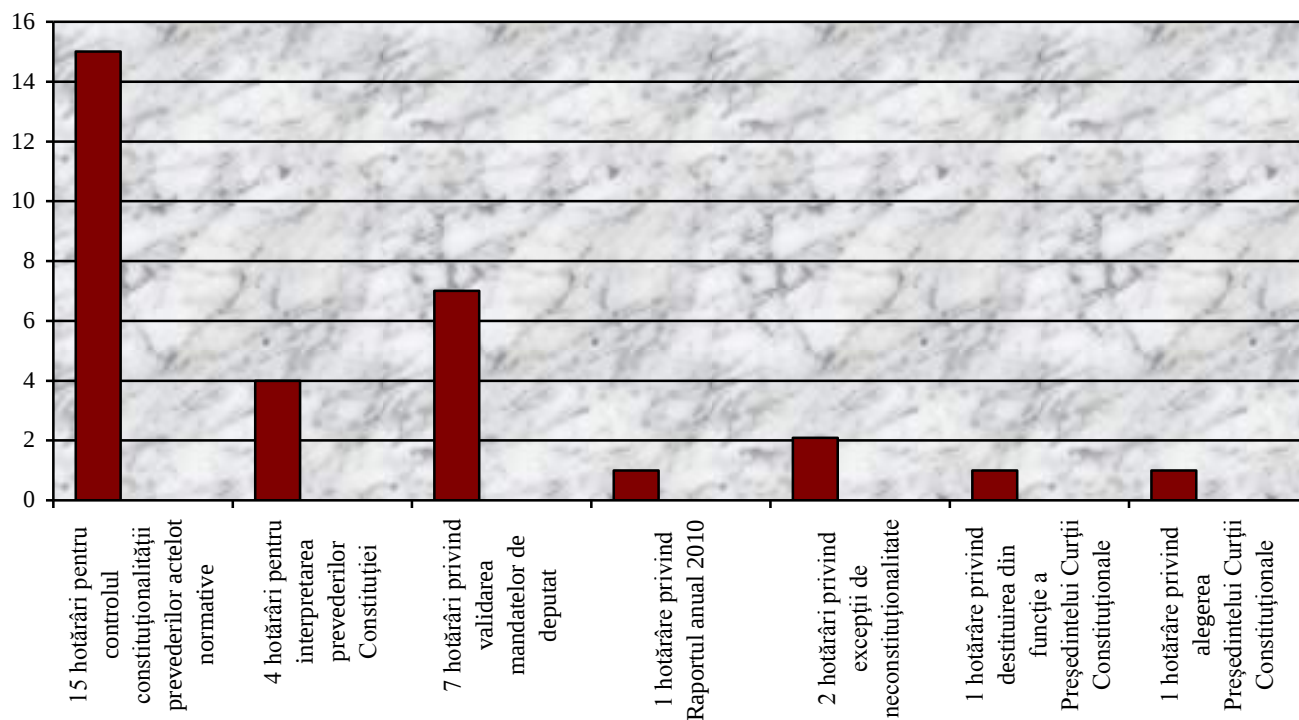
În perioada de referință Curtea a pronunțat 29 de hotărâri, 7 decizii și un aviz.

Hotărârile pronunțate

Din cele 29 de hotărâri pronunțate de Curte: 15 hotărâri au fost pentru controlul constituționalității prevederilor actelor normative, 4 hotărâri pentru interpretarea prevederilor Constituției, 7 hotărâri privind validarea mandatelor de deputat, 2 hotărâri privind excepții de neconstituționalitate, 1 hotărâre pentru aprobarea raportului cu privire la exercitarea jurisdicției constituționale.

De asemenea, Curtea a adoptat alte 2 hotărâri ce țin de destituirea și alegerea Președintelui Curții Constituționale.

Toate cele 15 hotărâri privind controlul constituționalității au vizat acte ale Parlamentului. În anul 2011 Curtea a pronunțat 3 hotărâri prin care a declarat neconstituționale unele prevederi ale legilor și hotărârilor Parlamentului, 9 hotărâri prin care a confirmat constituționalitatea prevederilor contestate și 3 hotărâri prin care doar o parte din normele contestate au fost recunoscute neconstituționale.

Curtea a respins 4 sesizări prin care s-a solicitat controlul constituționalității unor acte normative emise de Parlament și a restituit 2 sesizări deoarece nu corespundeau cerințelor legale.

În anul 2011 Curtea Constituțională a fost sesizată în 3 cazuri privind controlul constituționalității actelor Guvernului. Dintre acestea, în 2 cazuri procesele pentru controlul constituționalității au fost sistate, având în vedere faptul că fondul problemei ținea de controlul legalității, ce intră în competența instanțelor de drept comun. O sesizare a fost restituită.

Nu a fost depusă nici o sesizare privind controlul constituționalității actelor Președintelui.

Din cele 5 sesizări privind interpretarea Constituției, 4 au fost admise, 1 – respinsă.

PRINCIPALELE CONCLUZII ALE CURȚII ÎN 2011

Protecție socială

– *Diminuarea, modificarea sau anularea anumitor plăți și compensații sociale*

- atunci când statul pune în aplicare o lege, care prevede plata automată a unei prestații sociale – **indiferent dacă acordarea acestei prestații depinde sau nu de plata prealabilă a contribuțiilor** – această legislație trebuie să fie considerată ca generând un interes patrimonial ce este asimilat unui **drept de proprietate** (19/2011);
- doar dreptul la pensia ce se află în plată, care deja are o valoare economică determinată, constituie un drept de proprietate al persoanei, nu și simpla speranță a menținerii condițiilor de pensionare pe viitor, acestea fiind drepturi potențiale sau aleatorii (27/2011);
- acest drept nu poate fi interpretat ca acordând dreptul la o prestație de o valoare determinată, inclusiv în ceea ce privește pensia;
- marja de apreciere de care dispun statele în acest domeniu este mai **largă**;
- invocarea crizei economice sau a dificultăților financiare pentru restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale este inadmisibilă;
- **este constituțională modificarea cuantumului** prestațiilor sociale, care nu are ca efect suprimarea unor drepturi, nu afectează mijloacele de existență ale persoanelor și nu le impune o povară excesivă și disproporționată în raport cu interesele legitime ale colectivității;
- **este neconstituțională** stabilirea unui stagiul de cotizare de 35 de ani pentru femei, acesta nefiind corelat cu vârsta generală de pensionare de 57 ani, ca fiind disproporționată.
- **este neconstituțională** modificarea *modului de pensionare și a altor garanții sociale ale judecătorilor*.

Sistemul politic

- Interpretarea normelor privind alegerea Președintelui

- Aplicabilitatea **termenului** de 2 luni pentru desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte în situația juridică determinată de vacanța și interimatul funcției de Președinte existentă la data examinării cauzei, raportată la termenul alegerilor - Curtea a menționat că nu se poate pronunța asupra aplicabilității termenului de 2 luni prevăzut în cazul instituirii interimatului succesiv al funcției de Președinte, dat fiind că această situație nu este reglementată de Constituție. (2/2011)
- Șeful statului este obligat să **dizolve** Parlamentul ori de câte ori nu este ales Președintele Republicii Moldova în condițiile prevăzute de Constituție. Această normă se aplică integral și în cazul Parlamentului investit în cadrul alegerilor anticipate, dacă precedentul Parlament a fost dizolvat în legătură cu nealegerea șefului statului (17/2011).
- Parlamentul nu poate institui prin lege organică o altă majoritate decât 3/5 pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova în cazul dizolvării multiple a Parlamentului cauzată de eșuarea alegerii Președintelui (17/2011).

Conflictele dintre autorități

- Asumarea răspunderii Guvernului în fața Parlamentului

- procedura angajării răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege, ca modalitate simplificată de legiferare, trebuie să fie o măsură *in extremis*, determinată de urgența în adoptarea măsurilor conținute în legea asupra căreia Guvernul și-a angajat răspunderea, de necesitatea ca reglementarea în cauză să fie adoptată cu maximă celeritate, de importanța domeniului reglementat și de aplicarea imediată a legii în cauză. În același timp, procedura angajării răspunderii Guvernului nu exclude și nu poate fi folosită pentru a exclude controlul parlamentar prin inițierea unei moțiuni de cenzură (28/2011);
- depunerea hotărârii Guvernului privind angajarea răspunderii cu materialele anexate la Secretariatul Parlamentului, fără prezentarea acestui act politic de angajare a răspunderii în ședința plenară, nu satisface cerințele normelor constituționale privind angajarea răspunderii „în fața” Parlamentului;
- angajarea răspunderii Guvernului **în timpul vacanței parlamentare, fără prezența exponentului puterii executive în ședința plenară a Parlamentului**, determinând **imposibilitatea depunerii oricărei moțiuni de cenzură** și, implicit, a oricărei dezbateri politice privind menținerea sau retragerea încrederii acordate Guvernului la investitură este neconstituțională.

- Numirea în funcție a judecătorilor, președinților și vicepreședinților CSJ

- prerogativa de a dispune exercitarea sau suplinirea interimatului aparține în exclusivitate Consiliului Superior al Magistraturii, nu Parlamentului, inclusiv gestionarea interimatului funcției de președinte al Curții Supreme de Justiție (Hotărârea nr.18)
- în arhitectura instituțională a statului, principiul separației puterilor în stat ia forma delimitării unor autorități publice independente (una față de cealaltă), cu prerogative diferite (prin care se realizează activități specifice), dar și a colaborării dintre puteri dublată de controlul reciproc (23/2011);
- **acest sistem de frâne și contrabalanțe reprezintă condiția sine qua non a democrației moderne, împiedicând omnipotența legislativului, pe cea a executivului sau a judiciarului;**

- desemnarea și destituirea judecătorilor și președinților de instanțe se realizează cu participarea a cel puțin două autorități: pe de o parte, CSM și, pe de altă parte, Președintele sau Parlamentul, după caz;
- **propunerile CSM nu pot fi obligatorii pentru un organ colegial cum este Parlamentul, deoarece fiecare deputat este liber să voteze după propria convingere.**
- **hotărârea Parlamentului constituie un act decizional indispensabil pentru accederea candidaților propuși de Consiliul Superior al Magistraturii la funcțiile de judecător, președinte și vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, actele celor două autorități – Consiliul Superior al Magistraturii și Parlamentul – fiind interdependente.**
- Curtea a statuat că **termenul** în interiorul căruia Parlamentul urmează să se pronunțe privind numirea judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție după prezentarea propunerii respective de către Consiliul Superior al Magistraturii este **cel fixat prin lege**, fiind unul **restrictiv**, astfel încât Parlamentul are obligația constituțională să-l respecte, iar **încălcarea acestui termen reprezintă o obstrucționare a funcționalității puterii judecătorești de către puterea legislativă.**
- De asemenea, Curtea a statuat că **eliberarea din funcție a judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție, indiferent de motiv, urmează a fi examinată de Parlament în condițiile și în termenele prevăzute pentru numirea acestora în funcție.**

- Delegarea de către Parlament a unor împuterniciri Ministerului Finanțelor

- prevederile legale, prin care Parlamentul deleagă Ministerului Finanțelor anumite împuterniciri, nu încalcă principiul separației și colaborării puterilor în stat (22/2011)
- sporirea gradului de complexitate al societăților moderne, inclusiv în contextul crizei economice, a însemnat nașterea unei nevoi obiective de a avea guverne care să aibă la dispoziție mecanisme instituționale flexibile pentru a putea conduce economia. În acest context, Curtea a menționat că rolul Parlamentului este de a se concentra asupra abordării politice a problemelor principiale din societate, mai puțin asupra celor de natură tehnică.

- Prezidiul Guvernului

- în Constituție nu au fost reglementate cu caracter generic și exhaustiv structura, rolul și funcțiile acestor organe, deoarece aceasta reglementează relații sociale fundamentale care sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii (25/2011);
- formarea Prezidiului, deși nu este cuprinsă în chiar norma constituțională, **nu poate fi calificată ca determinând, în sine, neconstituționalitatea acestuia** și că posibilitatea Parlamentului de legiferare – ca autoritate legislativă primară – a Prezidiului Guvernului intră în câmpul de acțiune al forului legislativ;
- deoarece **într-o guvernare de coaliție, în condițiile pluralismului politic și pluripartidismului, este necesară o cooperare permanentă** între exponenții diferitelor componente ale acesteia, este importantă colaborarea, manifestată prin diverse forme și activități, dintre aceste componente ce „își temperează” reciproc tendințele de dominare ce ar putea determina înlocuirea democrației constituționale cu dictatura.

Independența Justiției

- tragerea la răspundere disciplinară a judecătorului în baza unei hotărâri a Curții Europene a Drepturilor Omului de condamnare a statului Republica Moldova fără a demonstra că legea a fost încălcată de către judecător în mod intenționat sau din neglijență gravă constituie o ingerință inadmisibilă în realizarea principiilor independenței, imparțialității și inamovibilității judecătorului. Anularea sau modificarea hotărârii judecătorești nu este un *temei determinant* pentru sancționarea judecătorului, iar tragerea lui la răspundere pentru opinia sa exprimată în înfăptuirea justiției și pentru hotărârea pronunțată, nu poate fi antrenată dacă nu va fi stabilită, prin sentință definitivă, *vinovăția lui de abuz criminal*. (Hotărârea nr. 12)
- statutul constituțional al judecătorului nu constituie privilegiul lui personal, ci un bun al întregii societăți, având menirea să asigure o protecție eficientă a drepturilor fiecărui membru al societății.
- remunerația judecătorului, ce cuprinde orice mijloc de asigurare materială sau socială, reprezintă una din componentele de bază ale independenței lui, fiind o contrabalansă pentru restricțiile, interdicțiile și responsabilitățile ce le sunt impuse de societate, iar statutul judecătorului nu trebuie asimilat cu cel al altor funcționari publici, indiferent de ierarhia acestora în stat. (27/2011)
- statutul procurorului este distinct de cel al judecătorului și că procurorii nu dispun de același volum de garanții inerente independenței judecătorilor în virtutea statutului de magistrat, astfel încât înăsprirea condițiilor de pensionare a procurorilor nu contravine normelor constituționale.

Protecția drepturilor fundamentale ale omului

- Accesul la justiție

- Dreptul persoanei de a se adresa justiției este o condiție *sine qua non* în asigurarea eficienței exercitării drepturilor și libertăților sale, iar dreptul la apărare este un drept fundamental, garantat, care poate fi exercitat de către orice persoană în mod independent și liber.
- Un rol important în protejarea drepturilor și libertăților omului revine avocatului. Fiind exponentul unei profesii guvernate de standarde etice și deontologice, avocatul este în măsură să presteze servicii juridice de calitate.
- În garantarea dreptului fiecărei persoane la apărare și la asistență juridică calificată, statul promovează politicile care asigură această garanție, instituind pârghiile prin care asistența juridică calificată în instanțele judecătorești să fie asigurată de către avocați.

- Retragerea licenței unei bănci de către Banca Națională a Moldovei

- natura administrativă a procedurii de lichidare a unei bănci nu încalcă garanțiile dreptului de proprietate, deoarece hotărârile emise în cadrul acestei proceduri pot fi contestate în justiție (24/2011).
- în partea ce ține de dreptul acționarilor de a iniția o acțiune în justiție în numele societății comerciale, Curtea a reținut că societatea este o entitate juridică distinctă față de acționari. Deținând această identitate distinctă, anume societății îi revine și responsabilitatea pentru obligațiile sale și nu acționarilor acesteia, indiferent de faptul dacă acționarii sunt nu sau nu parte din organele sale de conducere.

- acționarii unei companii, inclusiv acționarii majoritari, nu pot pretinde a fi victime ale pretenșelor încălcări ale drepturilor societății comerciale. Societatea comercială poate reclama eventualele încălcări doar în nume propriu, prin intermediul organelor sale înființate în conformitate cu actele sale constitutive. Dreptul acționarilor la acces la justiție, în numele personalității juridice a societății, va fi justificat doar în circumstanțe excepționale, când este constatată în mod clar imposibilitatea pentru societate să apeleze la justiție prin intermediul organelor sale statutare. Prin urmare, în cazul procedurilor de lichidare, societățile supuse acestei proceduri beneficiază de acces la justiție prin intermediul lichidatorilor acestora.
- lichidarea unei băncii, care se află în una din situațiile de insolvabilitate prevăzute în lege, are ca scop de a despăgubi prompt și sigur creditorii săi, precum și de a evita eventualele repercusiuni ale incapacității sale de plată asupra întregului sistem bancar al țării.

- Dreptul de proprietate

- dreptul pe care îl implică deținerea atestatului de absolvire a Institutului Național al Justiției poate fi asimilat dreptului de proprietate (15/2011)
- **principiul constituțional al prezumției dobândirii licite a averii instituie o protecție generală ce se aplică tuturor persoanelor, inclusiv, în egală măsură și în același volum, funcționarilor publici și altor persoane salarizate de la bugetul de stat. (21/2011)**

- Dreptul persoanei la libera circulație

- refuzul de a elibera pașaportul sau documentul de călătorie sau de a prelungi termenul de valabilitate a acestuia, interdicția de a părăsi țara, fiind măsuri legale de asigurare a executării efective a hotărârii judecătorești, având scopul de a proteja drepturile altor persoane și de a asigura executarea hotărârilor instanțelor judecătorești nu reprezintă o ingerință nejustificată în dreptul la libera circulație. (7/2011)

- Inviolabilitatea domiciliului

- Asigurarea accesului în locuințe al reprezentanților prestatorilor de servicii de alimentare cu apă și de canalizare este o obligație a consumatorului, prevăzută de lege, și o măsură necesară în interesele bunăstării economice a țării, protejării drepturilor și libertăților altor persoane (8/2011)

EXECUTAREA ACTELOR

Hotărârile și avizele Curții Constituționale sunt expediate părților, autorităților publice și factorilor de decizie ale căror acte au fost examinate de Curtea Constituțională, hotărârile și avizele se expediază de asemenea Președintelui RM, Parlamentului, Guvernului, Curții Supreme de Justiție, Procurorului General și ministrului justiției.

Autoritățile publice sunt obligate să execute actele Curții Constituționale:

- Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate

neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar;

- Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de 2 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou.

Din datele prezentate Curții rezultă că în 2011 a fost executată doar o singură hotărâre a Curții Constituționale.

Actele Curții Constituționale sînt acte oficiale și executorii, pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. Actele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării hotărârii respective a Curții Constituționale.

Adrese

Dacă la examinarea cauzei Curtea Constituțională a constatat existența unor lacune în legislație ce se datorează nerealizării unor prevederi ale Constituției, indicate în adresă, ea atrage atenția organelor respective, printr-o adresă, asupra lichidării acestor lacune. Adresa urmează să fie examinată de autoritatea vizată, care în termen de cel mult 3 luni urmează să informeze Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.

În anul 2011 au fost expediate 9 adrese. Nici una din aceste adrese nu a fost executată.

Din *motive inexplicabile*, autoritățile statului (Guvernul RM și Parlamentul RM), care sunt responsabile de eliminarea lacunelor semnalate și aducerea actelor normative în concordanță cu prevederile constituționale, n-au executat adresele și hotărârile Curții Constituționale, reflectate în această diagramă și specificate în Raportul anual al Curții pentru anul 2011.

